

ISophos: Uluslararası Bilişim, Teknoloji ve Felsefe Dergisi

ISophos: International Journal of Information, Technology and Philosophy

Yıl/Year: 2018 • Sayı: 1

REEL GERÇEKLİKTE SANAL GERÇEKLİĞE GEÇİŞ BAĞLAMINDA HABERİN GERÇEKLİĞİ MANİPÜLE ETMESİ VE SİNEMADA GERÇEKLİK ALGISI

*IN THE CONTEXT OF TRANSITION FROM REAL REALITY TO VIRTUAL
REALITY AND THE MANIPULATION OF REALITY OF NEWS AND THE
PERCEPTION OF REALITY IN CINEMA*

Tuğba MUTLUER

*Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü\ Bilişim ABD
mutluertugba@gmail.com*

Anahtar Kelimeler:

Gerçek, Gerçeklik,
Haber, Sinemada
Gerçeklik.

ÖZET

Gerçekliğin ne olduğuna dair tarih boyunca birçok felsefi görüş ortaya koyulmuştur. Gerçeklik, geçmişten günümüze kadar merak edilen, sorgulanan bir kavram olmuştur. Gerçek, günümüzde yeniden ve yeniden üretilebilir bir olguya dönüşmüştür. Dolayısıyla gerçekliğin manipüle edilmesi bütün medya organlarının ortaya koyduğu ürünler aracılığıyla sağlanabilmektedir. Haber, gerçekliğe müdahalesiyle birlikte insanların tutum ve davranışlarını da belirlemekte ya da değiştirebilmektedir. Bu hızı sağlayan teknoloji beraberinde haberin manipüle edilmesine olanak sağlamaktadır. Gerçekliğe müdahale sinemada da işlenmektedir. Görüntülerin nasıl manipüle edildiği ve izleyicinin bu görüntüleri algılaması sinemada da bir gerçeklik olduğunu ve bunun nasıl yönlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu makalede reel gerçeklikten sanal gerçekliğe geçiş bağlamında haberin gerçekliği manipüle etmesi ve sinemada gerçeklik algısı tartışılacaktır.

Keywords:

Reality, Virtual Reality,
News, Perception of
Reality, Cinema.

ABSTRACT

Many philosophical views have been put forward throughout history to learn what reality is. Reality has become a question that has been questioned

from the past to the day. The truth has turned into a reproducible fact nowadays So manipulation of reality can be achieved through the products of all media organs. The news can identify or change people's attitudes and behavior with intervention in reality. The technology that provides this speed allows the news to be manipulated with it. Intervention to reality is also performed in cinema. How the images are manipulated and how the viewer perceives these images and how they are guided is a reality in the cinema. The way in which the news is manipulated and the sense of reality in cinema will be discussed. In this article, the manipulation of news reality in the context of transition from real to virtual reality and the perception of reality in cinema will be discussed.

1. Giriş

İnsanlar kendilerine sunulan dilsel yapılar içerisindeki şifreleri çözerek kendi gerçekliklerini kurabilir. Şifreler kodlar olarak değerlendirilebilir ve yaşama ait tüm gerçeklik bu kodların içerisinde yer alır. Kodların kimler tarafından yapıldığı veya çözümlendiğinden ziyade, kod sisteminin kendisi önem teşkil etmektedir (Güngör, 2011, s. 179). Bu açıklama, kodların ve onların anlamlarının yaşam için ne kadar önemli olduğunu ortaya koyarak varoluşçuluğu desteklemektedir. Varoluş felsefesine göre yaşam, insanın tanımadığı ve içine nasıl düştüğünü ya da dışına nasıl çıkacağını bilmediği bir ortamda kendisini bulmasıdır. Ancak insan, her zaman çıkışa ulaşmak ister. Kendisinin de içinde olduğu bilmeceyi çözmek ve gerçeğe ulaşmak ister. İnsan, yaşamının kime bağlı olduğunu öğrenmek arzusundadır. Bu öğrenme arzusu, onu gerçeği bulma arzusuna yöneltmektedir (Savaş, 2003, s. 33). Gerçeğe ulaşma arzusu onun anlamlandırılması ihtiyacını ortaya çıkarır.

Cüendioğlu'na göre, insan amacı olmayan hiçbir hareketi, eylemi, olguyu, nesneyi anlayamaz; sadece bunları sebep-sonuç ilişkisi içerisinde yerleştirerek anlama ulaşır. Sebebi olmayan şey insan için anlamsızdır. Kişi kendisini ne yapıp edip bir anlam bulmak, bulamasa da uydurmak zorunda hisseder. Bu sebepten insan gerçeğe yönelmek, onun ne ifade ettiğini anlamak arzusundadır (Cüendioğlu, 2012, s. 40).

Gerçekliğin ne olduğuna dair felsefi görüşler her zaman varolmuştur. Gerçeklik hep merak edilmiş, kime ve neye göre şekillendiği sorusu üzerine düşünülmüştür. Örneğin Zizek, için gerçekliğin doğası kırılğan bir yapıya sahiptir (Zizek, 2006). Bu kırılğanlığı Cündioğlu, gerçekliği kişisel hayallerle süslenen, güzelleştirilen, değiştirilen, bozulan ve yamulan şeklinde tanımlayarak desteklemektedir. Gerçekliğin bu kırılğan yapısı, özellikle medya aracılığıyla günümüzde çok daha ileri boyutlara taşınmıştır.

Günümüzde gerçek bile yeniden üretilebilir bir olguya dönüşmüştür. Aslında Baudrillard (2011 a: 131-134) için gerçek, yeniden üretilebilmekten öte zaten önceden yeniden üretilmiş yani 'hiper-gerçeğe' dönüşmüştür. Baudrillard böylece bir halüsinasyonun içinde yaşamakta olduğunu vurgular. Dolayısıyla gerçek ve düşsel olan özellikle medya aracılığıyla birbirine karışmaktadır. Böylece medyanın, gerçekten ziyade gerçekmiş gibi olanları ortaya koymaya hizmet ettiği söylenebilir. Yani medya gerçeklikle oynayarak; onu manipüle ederek gerçeği bir nevi simüle eder.

Bir şeyi simüle etmek demek '-miş gibi' yapmaktan çok farklı bir durumdur. Baudrillard ' Simulakrlar ve Simülasyon' adlı eserinde hastaymış gibi yapan birisinin insanları hasta olduğuna inandırmaya çalıştığını oysa hastalığı simüle eden kişinin bizzat o hastalığın semptomlarını gösterdiğini söyler (2011 b: 16). Dolayısıyla gerçekliğe zarar veren; onu manipüle eden '-miş gibi' yapmak değil gerçeği simüle etmektir.

Gerçekliğin manipüle edilişi bütün medya organlarının ortaya koyduğu ürünler aracılığıyla sağlanabilmektedir. Medyanın gerçekliği manipüle ederek, yeni bir gerçeklik sunduğu ürünlerden birisi de haberlerdir. Haber aracılığıyla gerçeklik eğilip, bükülerek, dahaası manipüle edilerek yeni formuyla izleyicinin karşısına çıkarılmaktadır. Böylece gerçek, haber aracılığıyla yeniden ve yeniden üretilmektedir.

Boudrillard, gerçeğin bu yönden üretim hâlini çağın hastalığı olarak görür. Ona göre, değer üretimi, mal üretimi gibi diğer üretim çeşitlerinin bir örneği kalmamıştır. Böylece uzun zamandır toplumun yeniden ürettiği şey aslında elinden kaçırdığı gerçekliktir. Haber ise bu gerçekliğin kaçırılmasına hizmet eder. Bu yönüyle haberin gerçekliği nasıl manipüle ettiğinin izini sürmek önemli olabilir.

Bu açıklananlar çerçevesinde haberin gerçeklik üzerinde nasıl bir manipülasyonda bulunduğu ve gerçeklik araştırmanın temel konusunu oluşturmakta-

dır. Ancak, bu temel araştırma konusundan hareketle, başka bir manipülasyon aracı olarak kullanılabilen sinemada, haber manipülasyonunun nasıl sunulduğu merak konusu olduğundan sinemadaki gerçeklik algısına da değinilecektir.

2. Haber Nedir?

İnsanlık tarihsel süreç boyunca gerek yaşadığı dünya gerekse içinde bulunduğu evren hakkında çeşitli sorgulamalara girmiş ve olan-biten hakkında bilgi sahibi olabilmeyi arzulamıştır. Bu arzu, onu gerçeği bilmeye yönlendirmiş ve 'gerçeklik' hakkında bilgi edinebileceği kaynaklar üretmeye ve tüketmeye teşvik etmiştir. Genel anlamda işte bu 'gerçeklik' üzerine olan-biten hakkında bilgi üretme ve tüketme durumu 'haber' olgusunun alt zeminini hazırlamıştır. Haber olgusunun tanımı üzerine ise çeşitli görüşler ortaya koyulmaktadır. Bu tanıma göre haber, yaşamın bir parçasıdır. İnsanların birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlar. Haber en başta halkın bilgilenme gereksinimini sağlayan önemli bir araçtır (Kars, 2010, s. 7).

Girgin, haberin geçmişten günümüze birbirinden farklı şekillerde tanımlanmış olduğuna vurgu yaparak genel bir çerçevede haberi, zamanında verilen, toplumu ilgilendiren ve etkileyen herhangi bir fikir, olay, kanaat şeklinde tanımlar (Girgin, 1998, s. 14).

Gazetecilerin bakış açısından haberi tanımlama yoluna giden Cohen, Young, Gieber, Fishman gibi isimler genellikle haberi gazeteciler tarafından üretilen, yapılan ya da uygulanan yöntemler sonucunda ortaya çıkan bir ürün olarak görürken, haberin ortaya koyduklarını değerlendirerek tanımlama yoluna gidenler farklı görüşler sunmaktadırlar. Örneğin Van Dijk, haberi bir tür değil söylem olarak görmekte dahası toplumdaki egemen söylemlerin devamı olduğunu vurgulamaktadır. Benzer görüşte olan Stuart Hall da haberi, egemen söylemin yeniden inşacısı olarak görmektedir (Tokgöz, 2006, s. 184).

Görüldüğü üzere haberin net bir tanımını yapmak zor olmakla birlikte, haber kavramı üzerine yaygın bir görüş bulunmaktadır. Bu yaygın görüşe göre sık yaşanan olaylardan ziyade ender rastlanan ve insanların ilgisini çekebilecek olaylar haber niteliği taşımaktadır (Kars, 2010, s. 5). Haber tanımlarının bu kadar çeşitli olması aslında birçok özelliğinin kendi içinde olmasından kaynaklanmaktadır. Her tanımlamada haberin bir özelliği ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Haberin ne olduğundan belki daha önemli olan durum ise hangi olay ve olguların haber olabileceği üzerine düşünmek gerektiğidir.

Öncelikle hangi olayların haber olabileceği konusunda bazı özellikler ortaya koyulmaktadır. Bu özellikler 'haber değeri' şeklinde değerlendirilerek şu şekilde sıralanır:

- i. Zamanlılık
- ii. Önemlilik
- iii. İlgi Çekicilik
- iv. Yakınlık
- v. Çarpıcılık (Aslan, 2002, s. 32).

Haber genellikle bir fikre, soruna ve olaya dayanmaktadır. Haber bu fikirler, sorunlar ve olaylar irdelenerek yapılan bir süreçtir. Bu işlem yapılırken üzerinde durulması gereken önemli nokta ise fikrin, olayın, sorunun haber çerçevesinde kurgulanmasıdır (Tokgöz, 2006, s. 214).

Toplumsal ilişkilerde önemli olduğundan haber, sürekli ihtiyaç duyulan bir üründür. Bireyler kadar grup ya da örgütlerin de habere gereksinimleri vardır. Özellikle grup ya da örgütler birbirleriyle çatışma hâlinde olsalar da karşı taraf hakkında çeşitli bilgilere ulaşabilmeyi istemektedir (Kars, 2010, s. 94).

Haber tanımlamalarında genellikle haberin görevinin, bir olayı insanlara hızlı ve doğru aktarmak olduğu üzerinde durulmaktadır. İnsanların olaylar hakkında bilgi edinme ihtiyacı, haberciler tarafından en kısa sürede ve en doğru şekilde yerine getirilmelidir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere haber kısa sürede ve doğru şekliyle topluma aktarılmalıdır.

Bir habere nasıl yaklaşılacağına estetik, mantıki, mesleki, ahlaki ve sosyo-kültürel kriterleri bulunmaktadır. Bu kriterler haberi oluşturanlar tarafından göz önünde bulundurulduğu gibi habere maruz kalanlar tarafından da değerlendirilmektedir (Yılmaz, 2005, s. 27). Ancak habere maruz kalanların değerlendirmelerinin sadece haberi oluşturanlar tarafından kendilerine sunulanlara karşı bir değerlendirme olduğunu belirtmek gerekir. Dolayısıyla haberde öncelikli olarak düşünülmesi gereken durum enformasyonun üretimidir. Çünkü enformasyonun sunumu gerçeklik üzerinde etkiye sahiptir, ve onu olduğu gibi veya çarpıtılarak sunabilmektedir.

Chomsky, tam demokratikleşebilmiş toplumlarda medya organlarının sundukları enformasyonun tarafsız ve ticari kaygı gütmeyen bir özellikte olması gerektiğine vurgu yapmaktadır (Chomsky, 2002, s. 162). Ancak modern dünyadaki sermaye sahipleri böylesi bir duruma fazla fırsat vermeyecek şekilde ya-

yın organları üzerindeki baskılarını gerçekleştirmektedirler. Öte yandan hükümet odakları da medya organları üzerinde baskı kurarak, yapılacak haberlerin içeriğinde etkili olabilmektedir (Yılmaz, 2005, s. 31). Böylece hangi gerçeğin nasıl bir yeni gerçeklik içerisinde sunulacağına sistemin kontrolü altında olduğu belirtilebilir.

Alankuş'un **Habercinin El Kitabı** adlı eserin önsözünde belirttiği şekilde haberci, eğer mevcut sistem kendisine 'şiddetin haber olduğunu' öğretmekteyse bu tür eylemleri haber yapmak durumundadır. Dolayısıyla ona göre öncelikle eleştiriye böylesi bir noktadan başlamak gerekmektedir (Alankuş, 2005, s. 36). Yani bu görüşü destekler şekilde İnal'ın üzerinde durduğu gibi şiddete yer veren haber anlayışını tamamen yadsımaktan ziyade haberlerin hangi şiddet türlerini suç olarak gösterdiği ya da hangilerini meşrulaştırdığı üzerine düşünmek daha önemli gözükmektedir (İnal, 2005, s. 73).

Görüldüğü üzere haber, belirli bir gerçekliği istediği şekilde oynayarak sunabilme gücünü elinde bulundurmaktadır. Bu durum haber ile gerçeklik arasında nasıl bir bağlantı olduğu üzerine düşünülmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

3. Haber ve Gerçeklik İlişkisi

Boudrillard, temel düşüncesine artık gerçekliğin ortadan kalktığı bir simülakrlar dünyasında yaşadığımız anlayışını oturtur. İnsanlar artık hiper-gerçek bir dünyada yaşamakta ve bu hiper-gerçekliğe ancak gerçeklikten koparak ulaşabilirler. Gerçek ve gerçeklik üzerine bu örneklerde de görüldüğü gibi çeşitli görüşler ortaya koyulmuştur. Ancak gerçek ve gerçeklik kavramlarının sözlük anlamları temelde şu şekilde aktarılabilir (Cevizci, 1999, s. 377-378).

Gerçek: İdeal, koşullu, potansiyel ya da olanaklı olana karşıt şekilde aktüel, somut, olgusal ve zihinden bağımsız bir varoluşa sahip olan.

Gerçeklik: Dış dünyada nesnel bir varoluşa sahip olan varlık, varolanların tümü; bilinçten, bilen insan zihninden bağımsız olan her şey.

Gerçeklik ile haber arasında oldukça yakın bir ilişki bulunmaktadır. Fakat her ne kadar gerçekler haberlerin ham maddesini oluştursalar da haber tamamen gerçeklerin birebir sunumu üzerinden yürümeyecektir. Dolayısıyla haberdeki gerçeklik olgusu değişken bir yapıya sahiptir. Böylece haber ve gerçekliğin ayrı durumlar olduğunu söylemek yerinde olur (Tokgöz, 2006, s. 189) (Kars, 2010, s. 97).

Haberin gerçeklik üzerine nasıl bir etkisi olduğunu Alankuş (2005: 37) kapkaççı şiddetinin sunumu üzerinden örneklemiştir. Ona göre “Kapkaççı şiddeti son yıllarda büyük kentlerde yaşayan en büyük ve en çok rastlanan kent suçlarından bir tanesi ve anında linç dahil en ağır cezaları hak ediyor.’ şeklinde bir söylem vergi kaçırma, tecavüz vb. suçların üzerini örtmekle ve dolaylı olarak böylesi suçları meşrulaştırmaktadır. Öte yandan bu söylem, asıl şiddetin sosyo-ekonomik yönünün göz ardı edildiğinin göstergesidir. Yine Lipman için haber, belirli bir olay hakkında uyarıda bulunurken gerçek, saklı bir şeyler hakkında insanları bilgilendirerek onların davranışlarını yönlendirme işlevini yerine getirmektedir. Kars, bu aktardığı açıklamanın anlamını gazeteci ile bilim insanı karşılaştırması üzerinden yapar. Bir olayla ilgili konuşmada gazeteci olayın başka yönleriyle ilgilenirken, bilim insanı farklı veriler üzerinde duracaktır (Kars, 2010, s. 98). Dolayısıyla olayın haber olarak yazımı ile bilimsel yazımı arasında gerçeğin farklı standartları gözlemlenecektir. Böylece ikisinin sunduğu gerçeğin çok farklı şekilde kodlanacağı ve aktarılacağı düşünülmektedir.

Haberci olaya yönelirken belirli seçimler çerçevesinde gerçekler üzerinde anlam vermeye çalışmaktadır. Temelde habercinin görevi olaya sadık kalarak karar vermektir. Örneğin bir gerçeklik olarak yapılan soygunun haber olarak sunumu gerçeğiyle bire bir örtüşmeyecektir. Olayın gerçekleşmesinden haber olarak yayılma anına kadar geçen süreçte pek çok durum devreye girecek ve ortaya aslında simüle edilmiş yepyeni bir gerçeklik çıkacaktır. Böylece haberin alıcısı konumundaki insanların verdiği tepki değil, haberin sunduğu gerçekliğe verilen tepki görülecektir. Baudrillard, (2011b: 41), bu yönüyle aslında gerçek bir soygunla, simüle edilmiş bir soygunun gerçekliğinin kendisine saldırdığı için çok daha şiddetli bir şekilde karşılık bulacağını belirtmektedir. Dahası başka bir eserde Baudrillard (2012: 45), zamanında bir silahlı soygun simülasyonunun gerçeğinden çok daha ağır bir cezaya çarptırıldığını dile getirerek önemli olanın gerçeklik ilkesinin ihtilali olduğunu, gerçekliğe yapılan gerçek saldırıdan daha ciddi sonuçları olacağını vurgular. Böylece olayın gerçekliğinden ziyade haberdeki gerçekliğinin sunumunun insanlar üzerinde etkisi olduğu düşünülebilmektedir. Bu durum haberin gerçeği ve ona bağlı olarak insan düşüncelerini nasıl dönüştürebildiğinin üzerinde durulması gerekliliğini gösterir. Haber bu yönü ise onun ‘manipüle’ gücünü ortaya koyar.

4. Sinemada Gerçeklik

Bir kavrayış olarak değerlendirilen gerçeklik, algılarla anlam kazanır. Örneğin kar olgusu soğuk iklimin hâkim olduğu yerlerde oldukça tanıdık bir gerçeklikten, bir Afrikalı için böyle bir kavramdan ve onun gerçekliğinden söz etmek imkânsızdır. Dolayısıyla onun kar olgusunun gerçekliğine inanması için tanık olması gereği ortaya çıkar. Böylece insanın doğar doğmaz gerçekler dünyasının bir parçası olduğu, yaşadığı öznel süreç ve öznelliğinden bağımsız olarak, yaşamak zorunda olduğu değişik süreçlerle kendi gerçekliğini yarattığı ve dolayısıyla kendi benliği dışındaki gerçekler dünyasını kavramaya başladığı belirtilebilir. Bu kavrayış süresince insan, gerçekleri algıları sayesinde yeniden anlamlandırıp tanımlayarak, kendi gerçekliklerini yaratır. Bu gerçeklik insanın yaşantısıyla birlikte sürekli bir değişim hâlinindedir. Kişiler arasında bile farklılık gösterebilen gerçeklik, aynı zamanda farklı toplumlarda, farklı kültürlerde ve farklı coğrafyalarda da değişiklik gösterir (Can, 2012, s. 3).

Tarihsel süreçteki gerçeklikler bile farklılaşabilmektedir; mitolojik dönemde mitsel gerçeklik varken Ortaçağ'da dinsel gerçeklik, modern dönemlerde ise empirik gerçeklik kabul edilmektedir. Aslında ne kadar varlık kavrayışı varsa o kadar da gerçeklik algılaması ve tanımlaması vardır. Gerçekliğin oluşmasında ise her türlü söylem etkili olmaktadır. Sözen'in de belirttiği şekliyle gerçeklik, söylem içerisinde inşa edilmektedir. Ona göre her söylem bir gerçeklik inşası olduğu için artık evrensel bir gerçeklikten ziyade, söylem yoluyla oluşturulan gerçeklikler bulunmaktadır. Doğal gerçeklik ve sosyal gerçeklik, sadece doğa bilimleri ya da hukuk, tıp, psikiyatri, ekonomi gibi disiplinler aracılığıyla üretilen değil, birer söylem formu olarak tıbbın, ekonominin, psikiyatrinin, doğa bilimlerinin, inşa ettikleridir. Dolayısıyla, " Her gerçeklik bir söyleme dayanır." (Sözen, 1999, s. 12).

Söylem sadece dilsel söylem olarak düşünülmemeli, her türlü imgesel söylem de hesaba katılarak değerlendirilmelidir. Çünkü gerçeklik yazılı olduğu kadar görsel araçlar aracılığıyla da oluşturulur, değiştirilir, manipüle edilir. Günümüzde ise gerçek artık yeniden üretilenden (simulakr) ayırt edilemiyorsa, herhangi bir görüntünün gerçek olarak sunulması olağandır (Pezzella, 2006, s. 29). Neyin gerçek neyin gerçek olmadığı arasındaki ayrım, günümüzde imgeler aracılığıyla neredeyse kaybolmuş durumdadır (Burnet, 2012, s. 34). Bu açıdan özellikle görüntünün gerçeklik üzerine etkisi imgelere yönelmeyi gerektirir.

İmge, bir yandan optik bir model, bir yandan da zihinsel bir deneyimdir (Manaco, 2010, s. 151). İmge, yanıltıcı bir perde hâline dönüşebilir. İmge, yansıttı-

ğının bir eşini oluşturarak, onun temsili konumuna yerleşme gücünü elinde bulundurur (Marin, 2013, s. 12). Boudrillard, imgeye özgü aşamaları şöyle sıralar:

- i. Derin bir gerçekliğin yansıması olarak imge
- ii. Derin bir gerçekliği değiştiren ve gizleyen imge
- iii. Derin bir gerçekliğin yokluğunu gizleyen imge
- iv. Gerçekliğin hiçbir şekliyle ilişkisi olmayan, kendi kendinin saf simülakrı olan imge (Baudrillard, 2011, s. 20).

İmge buradaki ilk aşamada bir tür ayin görevi görürken, ikinci aşamada olumsuz bir niteliğe sahip olan bir büyü görevi görmektedir. Üçüncü aşamada imge bir görünümün yerini alarak büyüleme aracı olmaya çalışır ve son olarak imge artık görünüm düzeyinden çıkarak bir öze sahip simülasyon düzenine geçer. İmgenin gerçeklik üzerine etkisi açısından ise önemli olan, işte imgenin bu son aşamasıdır. Yani gerçeklikten tamamen bağımsız ve kendi gerçeğini yaratan imgeye yönelmek gerekir. Çünkü onun gerçeklik üzerine asıl etkisi bu aşamada gerçekleşir.

Her imge, gerçeklikten bir şeyler alabilmelidir. Ancak bunun cazibesine kapılmamak gerektiğini düşünür Baudrillard. Ona göre artık, gerçeklik kaybolmakla kalmadı, gerçeğin varlığına ilişkin sorular da anlamını yitirdi. Artık günümüz similasyon dünyasında imgenin temel işlevi, gerçekliği öldürmek ve üstüne toprak atmaktan başka bir şey değildir. İmge artık gerçeğin aynası olmaktan çıkarak, gerçeği hiper-gerçeğe dönüştürmüştür. Artık imge, gerçeği yansıtamaz çünkü kendisi gerçektir; imge artık sanal bir gerçektir (Baudrillard, 2010; s. 35-37).

İmge ve gerçeklik üzerine düşünüldüğünde, çoğu kişi imgenin, gerçeği yansıtıp yansıtmaması konusu üzerine durmaktadır. Oysa asıl üzerinde durulması gereken durum, gerçeği yaratıp yaratmadığıdır. Yaratılan bu gerçeklik, gerçekte var olanın bozulması üzerine değil, hiç olmayandan oluşan bir gerçeklik yaratımı olmalıdır. Gerçeğin bozulması ya da aşılması daha farklı bir durumdur.

Günümüzde imgeler aracılığıyla çok daha fazla gerçeklik edinilmektedir. Özellikle sanat aracılığıyla gerçeğin çok daha ayrıntısına inilebilme imkânı, yeni gerçekliklere insanları sevk etmektedir. Boudrillard (2005: 42), bu açıdan özellikle sinemanın insanlara baştan çıkarmadan çok daha fazlasını verdiğine vurgu yapar. Sinema aracılığıyla insana o kadar fazla gerçeklik verilir ki üstüne bir şeyler eklemek mümkün olmaz. Böylece verilen gerçeklikle, insanın elinden

tüm bir gerçeklik alınabilir. Çünkü kameranın yaptığı çekimler aracılığıyla anlamsıza aşırı anlam yüklenebilmektedir. Gerçeğe daha doğrusu hiper-gerçeğe yaklaşılması, gerçeği hiper-gerçeğe dönüştüren simülasyonun sunduğu hazza da doğurur (Boudrillard, 2011b, s. 52). Sinema gerçeklik üzerine bu yönden etkisini yaparken tabii ki saf imgelerle birlikte söylemi de bir araç olarak kullanır. Dahası görsel-işitsel dili bir arada bulundurarak diğer sanatlarla göre gerçeklik üzerinde çok daha fazla etkiye sahip olma gücünü elinde bulundurur.

Eklenen bir sözün imgeye nasıl bir anlam kazandırdığını Berger, Van Gogh'un 'Ekin Tarlası ve Kargalar' adlı tablosunu örnek vererek ortaya koyar. Önce bu tabloyu altına her hangi bir söz eklemeyi koyar. Sonrasında ise şu ifadeleri ekler: "Bu Van Gogh'un kendini öldürmeden önce yaptığı son resmi-dir." (Berger, 2012, s. 28).

Böylece Berger için resmin anlamının ne şekilde değiştiği bilinmez ama bir anlam değişimi olduğu şüphesizdir. Bu tarz bir imgeyi söylemle destekleme durumu sinema için de geçerlidir. Böylece imge ve söylemin bir arada kullanılması sinemanın gerçeklik üzerindeki etkisini güçlendirmektedir.

Sinema, taklit için yepyeni bir alan oluşturmuştur. Sinema aracılığıyla gerek mekân, gerek zaman genişletilerek uzatılabilir ya da kısaltılıp daraltılabilir. Böylece gerçek dünyadaki maddenin, sinema dünyasında yepyeni yapısal bir dönüşümü; benzeri yaratılmış olur (Morss, 2009, s. 294). Dolayısıyla perdeye aktarılan gerçek zaman, mekân, kişi ya da nesne değil, onların temsilî; hareketli fotoğraflarıdır. Dolayısıyla sinema ışık ve renkten oluşmuş görüntüyü, perdeye yansıtmaktan daha gerçek değildir. Mascelli'ye göre, bu yansıtma sırasında görüntüler gerçeğin aynası gibi olmalıdır (Mascelli, 2007, s. 71). Filmin görsel ve işitsel unsurları kaynaşmalı ve bu sayede seyircileri etkileme açısından birbirini tamamlamalıdır. Ancak onun gerçekliğe uygunluk ile anlatmak istediği, bilinen dünyaya uygun olan değil, yaratılan kurmaca dünyaya uygun olan gerçekliktir. Çünkü sinema sadece var olan dünyadaki zaman ve mekânı değil, onun çok ötesindeki ya da gerisindeki büyümlü zaman ve mekânları sunma gücüne sahiptir. Sinemanın bu açıdan istediği zaman, mekân, kişi ya da nesneyi yaratarak yeni bir gerçeklik oluşturabileceği ve sunabileceği söylenebilir. Ancak sunduğu kendi içinde gerçek olan bu dünya, şu an yaşanan gerçek dünyadaki zaman ve mekândan çok farklı şekilde hareket edecektir.

Bir şeyi gerçekte görmekle sinemada görmek arasındaki en önemli fark çerçevenin getirdiği sınırlamadır. Gerçek yaşamda görsel alanı sınırlayan bir çerçeve bulunmamakta, sadece görülen kadar fark edilen ve uzaklaştıkça net-

sizleşen bir gerçeklik bulunmaktadır. Bu çerçevelemeyle en küçük şeyler birer dev gibi gösterilirken, en büyükler de minyatür gibi gösterilebilmektedir. Bu durumu Canetti şöyle açıklamaktadır:

“Sadece küçük olan her şey algılanıp hissedilmez; sadece küçük oldukları bilinen şeylerin baskın olduğu bir dünya oluşmaz, aynı zamanda büyük şeylerde bu dünyaya girebilmeleri için küçültülür. Hayvanat bahçesinin koca hayvanları kedi boyutlarına indirilir. Her şey çoğaltılabilir ve her şeyin boyutu küçültülebilir” (Cannetti, 2012, s. 364).

Gerçeklik ile perdede görünen dünya arasında bir başka ayırım ise Lotman tarafından vurgulanmaktadır (Lotman, 2012, s. 42). Gerçek dünya gizli değildir. İşitme duyusu, algılanan sesleri gruplandırırken ya da sözcüklere ayırırken, göz dünyayı bir bütün olarak görür. Sinemanın dünyası ise hem görünen hem de gizlilik içeren bir dünyadır. Tek tek parçalara ayrılmış bu dünyanın her parçası belirli bir bağımsızlık kazanmakta ve reel dünyada olmayan çeşitli düzenleme olanakları sağlamaktadır.

Pezzella, sinema-gerçek ilişkisi içerisinde öncelikle sinemanın hangi gerçekliği ele aldığına bakmak gerektiğine değinir. Ona göre sinemada durağanlıktan ziyade hareket, uzak ve sorgulanabilirlikten öte sürekli değişim hâlindeki mimik ifadeler ele alınmaktadır (Pezzella, 2006, s. 44). Böylece sinemasal gerçeklik, jestlerin ve olayların gerçekliğine dönüşür. Olaylar günlük yaşamdan alınabilse de jestler sinemanın kendisine özgüdür.

5. Sonuç

Görüldüğü üzere sinemanın sunduğu gerçeklik, toplumsal yaşamda var olan gerçeklikten çok daha farklı işlemektedir. Ancak sinemanın, kendi gerçekliğini, seyirciye iletebilme gücü bulunmaktadır. Her türlü olay, olgu ya da kişinin gerçekliği sinema aracılığıyla yeniden kurulabilir, değiştirilebilir ve son hâliyle sunulabilir. Böylece gerçeklik değişeceği için, izleyicinin tepkisi de değişen bu yeni gerçeğe yönelik olacaktır. Öyleyse izleyici veya dinleyici bize sunulan dünyada manipüle edilmiş haberlerin sorgulamasını yaparak gerçeğe ulaşma çabası içinde olmalıdır. Çünkü medya ve haberin oluşturduğu gerçekliğe bağlı kalarak alternatif çıkış yollarına ulaşma çabasından vazgeçmek bizleri bir ömür boyu manipüle edilmiş gerçekliklere tutsak şekilde yaşamaya mecbur bırakabilir. Yayın organları var olan gerçekliğe müdahale eder fakat bu müdahaleler sonucunda ortada olan gerçeklik yadsınamaz. Dolayısıyla bize sunulan

gerçekliğin aksine bir gerçeklik olup olmadığını daima sorgulamalıyız.

6. Kaynakça

- Alankuş, S. (2005). *Habercinin El Kitabı: Medya ve Toplum*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı 2. Baskı.
- Aslan, K. (2002). *Haberin Yol Haritası*. İstanbul: Anahtar Yayınevi.
- Baudrillard, J. (2010). *Sanat Komplosu: Yeni Sanat Düzeni ve Çağdaş Estetik*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2. baskı Çev: Elçin Gen; Işık Ergüden.
- Baudrillard, J. (2011). *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, Çev: Oğuz Adanır.
- Baudrillard, J. (2011). *Simülakrlar ve Simülasyon*. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 6. Baskı Çev: Oğuz Adanır.
- Berger, J. (2012). *Görme Biçimleri*. İstanbul: Metis Yayınları, 18. Baskı Çev: Yurdanur Salman.
- Burnet, R. (2012). *İmgeler Nasıl Düşünür?* İstanbul: Metis Yayınları, 2. Baskı, Çev: Fisun Demir.
- Can, H. (2012). Resimsel Kurguda Dışsal ve İçsel Gerçeklik. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü*. Eskişehir.
- Cannetti, E. (2012). *Kitle ve İktidar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 5. Basım, Çev: Gülşat Aygen.
- Cevzici, A. (1999). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Chomsky, N. (2002). *Medya Gerçeği*. İstanbul: Everest Yayınları 4.Baskı Çev: Osman Akınhay.
- Cündioğlu, D. (2012). *Sinema ve Felsefe*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Girgin, A. (1998). *Haber Yazma Teknikleri*. İstanbul: İnkılap Yayınevi .
- Güngör, N. (2011). *İletişim :Kuramlar, Yaklaşımlar*.
- İnal, A. (2005). *Medyanın Etkisi Sorunsalına Başka Bir Bakış, içinde Habercinin El Kitabı: Medya ve Toplum*. İstanbul: IPS İletişim Yayınları Vakfı.
- Kars, N. (2010). *Haberin Tarihi, Kuramları, Söylemi ve Radyo Televizyon Haberciliği*. İstanbul : Derin Yayınları.
- Lotman, M. (2012). *Sinema Göstergebilimi*. İstanbul: Nirengi Kitap, 3. Baskı

Çev: Oğuz Özügül.

Manaco, J. (2010). *Bir Film Nasıl Okunur?* İstanbul: Oğlak Yayınları, 12. Baskı, Çev: Ertan Yılmaz.

Marin, L. (2013). *İmgenin İktidarları*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, Çev: Muna Cedden.

Mascelli, V. J. (2007). *Sinemanın 5 Temel Ögesi*. Ankara: İmge Kitabevi, 2. Baskı, Çev: Hakan Gür.

Morss, B. S. (2009). *Görmenin Diyalektiği*. İstanbul: Metis Yayınları, Çev: Ferit Burak Aydar.

Pezzella, M. (2006). *Sinemada Estetik*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, Çev: Fisun Demir.

Savaş, H. (2003). *Sinema ve Varoluşçuluk*. Ankara: Altıkırkbeş Yayınları.

Sözen, E. (1999). *Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi-Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Tokgöz, O. (2006). *Temel Gzetecilik*. Ankara: İmge Kitabevi, 5. Baskı.

Yılmaz, B. (2005). *Küreselleşme Sürecinde Haberde Manipülasyon. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Konya.

Yücel, H. (2013). *İmgeden Yoruma*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Zizek, S. (2006). *Kırılgan Temas*. İstanbul: Metis Yayınları, Çev:Tuncay Birkan.

